

SELÇUK 1. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

KONGRE TAKVİMİ

Özetlerin gönderileceği son tarih: 27 Kasım 2019
Tam metinlerin gönderileceği son tarih: 7 Aralık 2019
Kongre kitabı yayın tarihi: 27 Aralık 2019

Ayrıntılı Bilgi İçin: www.selcukkongresi.org

SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ KİTABI

EDİTÖRLER:

Dr. GÜLTEKİN GÜRÇAY
KHORRAM MANAFİDİZAJİ

SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ KİTABI

SELÇUK ZİRVESİ
1. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

7-8 ARALIK 2019
KONYA

EDİTÖRLER:

DR. GÜLTEKİN GÜRÇAY
KHORRAM MANAFİDİZAJİ

UBAK YAYINEVİ®

(TC. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINEVİ RUHSAT NUMARASI : 2018/42945)
TÜRKİYE

selcukkonresi@gmail.com

www.ubak.org.tr

<https://www.selcukkongre.org/>

Bu kitabın tüm hakları UBAK Yayınevi'ne aittir.
Yazarlar etik ve hukuki olarak eserlerinden sorumludurlar.

UBAK Publications – 2019 ©

Yayın Tarihi : 25.12.2019

ISBN: 978-605-80174-1-2

KONGRE KÜNYESİ

KONGRE ADI

SELÇUK ZİRVESİ

1. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

TARİHİ VE YERİ

7-8 ARALIK 2019

KONYA

DÜZENLEYEN KURUMLAR

UBAK Uluslararası Bilimler Akademisi

Derneği

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Kongre Başkanı: Pof. Dr. Osman Erkmen

Düzenleme Kurulu Başkanı: Dr. Gültekin Gürçay

Düzenleme Kurulu Üyesi: Dr. Reyhan Nuran Varışlı Gülmen

Düzenleme Kurulu Üyesi: Dr. Nadire Kantarcioğlu

Düzenleme Kurulu Üyesi: Use Dergisi Editörlüğü

Düzenleme Kurulu Üyesi: Euroasia Dergisi Editörlüğü

Düzenleme Kurulu Üyesi: Use Dergisi Editörlüğü

Düzenleme Kurulu Üyesi: Ubak Uluslararası Bilimler Akademisi Yayınevi Editörlüğü

Genel Koordinatör: Amaneh Manafidizaji

YABANCI KONUŞMACILAR

НАРАНЦЭЦЭГ ЭНХТУЯА (Монгол улсын их сургууль) Моğolistan

თინათინი გობაძე (ინგლუზიური განათლება საქართველოში) – Gürcistan

Lamiyə Nəcəfova Həmzə Qizi (Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası) – Azərbaycan

Гюнель Малик Гызы Гасымова (Азербайджанский Медицинский Университет) Azərbaycan

Amaneh Manafidizaji (Tebriz İslam Sanatları Üniversitesi) - İran

Arshad KHAN (National University of Modern Languages, Pakistan) - Pakistan

Asst. Prof. Dr. Hazim Abed Mohammed Al-Jewaree (Alkitab University Kirkuk) –İraq

KONGRE DİLLERİ

TÜRKÇE (Tüm Lehçeleri) - İNGİLİZCE - RUSÇA - FARŞÇA - ÇİNCE - ARAPÇA

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Yunir Abdrahimov

Ufa State Petroleum Technological
University

Prof. Dr. Ömer DALMAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Lale Sariye AKAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Dr. Nermin DEMİRKOL

Kocaeli Üniversitesi

Prof. Dr. Burcu Semin AKEL

Kültür Üniversitesi

Doç. Dr. Yusuf DOĞAN

Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Nürettin AKÇAKALE

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Doç. Dr. Sibel DUMAN

Bingöl Üniversitesi

Dr. Yelderem AKHOUNDNEJAD

Şırnak Üniversitesi

Dr. Öğretim Görevlisi Filiz

ERYILMAZ

Uludağ Üniversitesi

Dr. Fatih BAL

İstanbul Gelişim Üniversitesi

Prof.Dr. Mehmet ERYILMAZ

Uludağ Üniversitesi

Dr. Baurcan BOTAKARAEV

Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi

Dr. Ahmad Sharif Fakher

Ürdün Devlet Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa BAYRAM

İstanbul Gelişim Üniversitesi

Doç. Dr. Abbas Ghaffari

Tebriz Üniversitesi

Prof. Dr. Ariz Avaz GOZALOV

Moskova Devlet Üniversitesi

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
İstanbul Gelişim Üniversitesi

Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ
Munzur Üniversitesi

Prof. Dr. Gulzar İBRAGİMOVA
Bakü Avrasya Üniversitesi

Prof. Dr. Sibel SİLİCİ
Erciyes Üniversitesi

Doç. Dr. Dilorom HAMROEVA
Özbekistan Bilimler Akademisi

Dr. Mustafa TAŞCANOV
Harran Üniversitesi

Doç. Dr. Tüba KARAHİSAR
Fenerbahçe Üniversitesi

Dr. Abdalnaim TEMUR
İstanbul Gelişim Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet KAYA
Dicle Üniversitesi

Dr. Yıldırım İsmail TOSUN
Şırnak Üniversitesi

Doç. Bülent KURTIŞOĞLU
İstanbul Teknik Üniversitesi

Dr. Mehmet Settar ÜNAL
Şırnak Üniversitesi

Dr. Mahmut MODANLI
Harran Üniversitesi

Prof. Dr. Akbar VALADBİGİ
Urumiye Üniversitesi

Doç. Dr. Yaprak I. OZDEMİR
Karadeniz Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Binnur MERİÇLİ YAPICI
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

KONYA
7-8 ARALIK 2019

KONGRE PROGRAMI

NOT:

- Kongre merkezinin kuralları gereğince kongre alanına sadece sunum yapacak kişi alınabilecektir. Refakatçi veya Dinleyici olması durumunda önceden dinleyici ücreti yatırılması gerekmektedir.
- Oturum başlamadan önce tüm katılımcıların sunum salonunda bulunmaları gerekmektedir . Oturum başladıktan sonra kimse salona alınmayacaktır.
- Kongre katılım sertifikaları, tüm katılımcıların sunumları bitince verilecektir.
- Sunum süresi her bildiri için 10 dakikadır.

SELÇUK ZİRVESİ 2. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ 2. ULUSLARARASI UYGULAMALI BİLİMLER KONGRESİ 7-8 Aralık 2019 KONYA 07 Aralık 2019		
KAYIT İŞLEMLERİ: 8:30 – 9:00		
Salon1: OTURUM 1	Salon 2 : OTURUM 1	Salon 3: OTURUM 1
9:00-10:30 10:45 – 12:30	9:00-10:30 10:45 – 12:30	9:00-10:30 10:45 – 12:30
OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ ASLI DAĞERİ	OTURUM BAŞKANI: ASSOC. PROF. METİN ÜNAL	OTURUM BAŞKANI: PROF.DR. MEHPARE TOKAY ARGAN
sultan	DR. ÖĞR. ÜY. GÖZDE ÖZKAN TÜKEL A Note On Generalized Torsion Energy Action	MUHAMMET YILDIRIM Türkçe Dersinde Politika Okuryazarlığına Yer Verilmeli Mi?
PINAR ARIBAL PROF.DR. ŞULE COŞKUN CEVHER 2,4 Dinitrofenol Uygulamasının Karaciğer Dokusu Malondialdehit Ve Glutatyon Düzeyleri Üzerine Etkisi	DR. ÖĞR. ÜY. GÖZDE ÖZKAN TÜKEL DR. ÖĞR. ÜY. TUNAHAN TURHAN Null Magnetic Curves On A Timelike Surface	ÖĞR. GÖR. DR. AYŞE ERKMEN PROF. DR. OSMAN ERKMEN Osmanlı Döneminde Konaklarda Sofra Kültrü
UZM. DT. ESRA YÜKSEL COŞKUN PROF. DR. ELÇİN ESEN LİK	SİNEM KEZBAN YAYLA TUNAY ÖMERÜL FARUK ÖZGÜVEN	DOÇ. DR. MEHMET GÜRBÜZ Sofra Ve İktidar: Osmanlı Toplumunda

Unilateral Dudak Ve Damak Yarıklı Hastalarda Cerrahi Öncesi Nazoalveolar Molding (NAM) Uygulaması: Vaka Raporu UZM. DT. ESRA YÜKSEL COŞKUN PROF. DR. ELÇİN ESEN LİK Mandibular Tek Keser Diş Çekimli Tedavi: Vaka Raporu UZM. DT. ESRA YÜKSEL COŞKUN PROF. DR. ELÇİN ESEN LİK Fonksiyonel Ortopedik Tedavinin Pubertal Ve Post-Pubertal Dönemde Sert Ve Yumuşak Dokudaki Etkilerinin Sefalometrik Filmlerle Değerlendirilmesi DOÇ. DR. OSMAN NURİ KELEŞ ÖZLEM ÖZGÜL ABUÇ Gümüş Nanopartiküllerinin Karaciğer Dokusu Üzerine Morfolojik Ve Moleküler Etkileri ÖZLEM ÖZGÜL ABUÇ Viteksin'in İskemi Reperfüzyon Hasarı Üzerine Olan Etkisi: Kısa Bir Derleme ÖĞR. GÖR. RABİA OĞUZ KABAYEL DR. ÖĞR. ÜYESİ SEMİN GEDİKLİ DR. ÖĞR. ÜYESİ NURHAN ERKAYA Oligoastenozoospermik Hastaların Spermlerinin Morfolojik Olarak İncelenmesi Ve Fertilizasyona Olan İlişkilerinin Değerlendirilmesi DR. ÖĞR. ÜYESİ NURHAN ERKAYA Kadın Ve Erkek Üreme Sisteminde Plateletten Zengin Plazma Kullanımı DR. ÖĞR. ÜYESİ ASLI DAĞERİ Identification And Molecular Characterization Of A Small Heat Shock Protein Gene In <i>Trogoderma granarium</i> DR. ÖĞR. ÜYESİ ASLI DAĞERİ	PV Modülünün Anfis İle Modeldenmesi Ve PI Denetleyici İle Maksimum Güç Noktasının Takibi ÖĞR. GÖR. MEHMET YASİN ÖZSAĞLAM Finansal Portföy Seçiminde Genetik Algoritmanın Kullanımı ÖĞR. GÖR. MEHMET YASİN ÖZSAĞLAM Finansal Tahmin Problemleri İçin Derin Öğrenme Yöntemleri DR. ÖĞR. ÜYESİ OSMAN PALANCI Tesis Lokasyon Oyunları ÖĞR. GÖR. DR. MUSTAFA EKİCİ Lineer Olmayan Kesirli Mertebeden Calogero--Bogoyavlinskii--Schiff Denkleminin (G'/G,1/G)-Açılım Yöntemiyle Analitik Çözümü KEMAL AKGÜN Erken Cumhuriyet Dönemi Endüstri Mirası Kapsamında Fabrika Lojmanlarının Güncel Durumu; Sümerbank Konya Ereğli Dokuma Fabrikası ASSOC. PROF. METİN ÜNAL The Rational (G'/G)-Expansion Method For Solving The Coupled Hirota-Satsuma KdV Equations DOÇ. DR. AHMET ÇAĞLAR Dikey Eksenli Bir Rüzgar Türbin Grubu Tasarımı Ve Deneysel Olarak İncelenmesi DOÇ. DR. AHMET ÇAĞLAR	Sofranın İktidar Sembolü Olarak Kullanılması DOÇ. DR. SERAP ÜNAL NUR UYANIK ÇİRKİN Göller Bölgesi İlkel Dokuma Aletlerinin Seramik Sanatı Açısından İrdelenmesi SÜLEYMAN ALPASLAN SULAK EDA SULTAN ALTINKAYA Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlilik Algıları İle Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri EDA SULTAN ALTINKAYA SÜLEYMAN ALPASLAN SULAK Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançları Ve Öğrenme Yaklaşımlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi თინათინი გობაძე ინკლუზიური განათლება საქართველოში PROF.DR. MEHPARE TOKAY ARGAN Kanser Metaforu PROF.DR. MEHPARE TOKAY ARGAN Sağlık Çalışanlarının Hasta Haklarına Yönelik Tutumları آمنه منافى ديزجى استفاده از شیشه های رنگی در ارسى ها وتأثير ان بر نور ورودى به داخل طنبى ها DR. ÖĞR. ÜYESİ ABDULKADİR YILDIZ
--	--	--

Sequence Analysis Of An Oxidative Stress Related Gene, Superoxide Dismutase In Trogoderma granarium	Parabolik Çanak Tipi Güneş Kollektöründe Odaklama Hassasiyetinin Isıl Performansa Etkisi	AİHM VE AYM İçtihadında Kötü Muamele Yasağı
BÜLENT ERENOĞLU	Hazim Abed Mohammed AL-JEWAREE	DR. ÖĞR. ÜYESİ ABDULKADİR YILDIZ
Sol Alt Kadran Ağrısı İle Başlayan Sepsis	An Experimental Study The Effects Of Hydraulic Diameter (Dh) To The Fins Heat Transfer Performance By Forced Water System	Temel Hak Ve Özgürlüklerin Korunmasında Pozitif Yükümlülük Doktrini
Гюнелъ МАЛИК ГЫЗЫ ГАСЫМОВА		
ФАКТОРЫ РИСКА РАЗВИТИЯ ЛЯМБЛИОЗА У БЕРЕМЕННЫХ		
ÖĞLEN YEMEĞİ 12:30- 13:30 KAYIT İŞLEMLERİ : 13:00- 13:30		
Salon1: OTURUM 2	Salon2 : OTURUM 2	Salon3: OTURUM 2
13:30 -15:00 15:15 – 16:30	13:30 – 15:30	13:30 – 15:30
OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. İBRAHİM YÜKSEL	OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. MUSTAFA ÖZ	OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ KUDRET SAVAŞ
DR. ÖĞR. ÜYESİ HALİL ÖZKURT	PROF. DR. OSMAN ERKMEN	PROF. DR. AHMET AKIN BENGİSU GÜNSELİ GÜRBÜZ
Ultrasonik Düzeydeki Ses Frekanslarının Bazı Vektör Eklem Bacaklılara Olan Etkisi	Gıda Endüstrisinde Kullanılan Gıda Koruma Yöntemleri	Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Ölçeği (Çysö): Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması
İBRAHİM YÜKSEL HASAN ARMAN İBRAHİM HALİL DEMİREL	PROF. DR. ZEKERİYA ÖZÜDOĞRU RAMAZAN İLGÜN	DR. ÖĞR. ÜYESİ VOLKAN GÖÇOĞLU
Türkiye’de Yenilenebilir Enerji Durumu Ve Gelecek İçin Öneriler	Konya Merinosu Baş Bölgesinin Klinik Anatomisi	Kamu Yönetimi 4.0: Bürokraside Dijital Dönüşüm
İSMAİL TEKAÜT ONUR ÇAVUŞOĞLU	PROF. DR. ZEKERİYA ÖZÜDOĞRU RAMAZAN İLGÜN	DR. ÖĞR. ÜYESİ ŞÜKRAN ARIKAN KAZIM KOCA PROF. DR. SERKAN REVAN
Aısı 1045 (C45) Çeliğinin Aşındırıcı Su Jeti İle Kesilmesinde Kesme Hızının Yüzey Pürüzlülüğüne Etkisinin Araştırılması	Kanatlılarda Syrinx’in Anatomisi	Determination Of Somatotypes Of Elite Male Field Hockey Athletes
DR. ÖĞR. ÜYESİ SAİME ÇİĞDEM YORULMAZ	DOÇ. DR. MUSTAFA ÖZ	DR. ÖĞR. ÜYESİ ŞÜKRAN ARIKAN

Characterization Of Gold/Polystyrene Janus Micromotors	Balık Yetiştiriciliğinde Cinsiyet Kontrolünün Önemi	DR.ÖĞR. ÜYESİ YETKİN UTKU KAMUK PROF. DR. SERKAN REVAN
EMİNE MELİKE KORKMAZ DOÇ.DR.BAHADIR ALYAVUZ Python Ortamında Termoelastik Gerilme Analizi	DOÇ. DR. MUSTAFA ÖZ Balık Diyetlerinde İmmun Sistemi Destekleyici Ve Büyümeyi Arttırıcı Olarak Bitkisel Ürünlerin Kullanımı	The Obesity And Overweight Prevalence Among Students Between The Ages Of 6 And 15 In Konya DR. ÖĞR. ÜYESİ YILMAZ SEÇİM METEHAN KAYA
OSAMAH S.M. MAJEED FUNDA G. HOLMQUIST DOC. DR. EZGİ AKCEYLAN PROF. DR. SERKAN ERDEMİR DOC. DR. ÖZLEM ŞAHİN Benzotiyazol Grubu Taşıyan Kaliks[4]Aren Türevinin Sentezi Ve Floresans Özelliklerinin İncelenmesi	DOÇ. DR. MUSTAFA ÖZ Kop Bölgesi İllerinin 2018 Yılı Su Ürünleri Avcılık Potansiyeli	DR. YAHYA GÖKHAN YALÇIN PROF.DR. HAYRİ DEMİR The Levels Of Realization Of Targets Set In Turkish Sport Policies
ASSIST. PROF. DR. MUSTAFA DANACI MAMADOU ALIMOU DIALLO A New Developed Hybrid Fruit Fly Optimization Algorithm For Solving Benchmark Problems	MARFAA HASAN MAHMOOD MAHMOOD DR. ÖĞR. ÜYESİ EMEL ATMACA Saf Hat Ve Aynı Genotipe Ait Hibrit Mısır Bitkisinin Mikorizal Etkinliklerinin Belirlenmesi	ŞENGÜL HAYRAN MEHMET KANDEMİR Beliren Yetişkinlik Döneminde Büyüme Korkusu İle Erken Dönem Uyumsuz Şemalar İlişkisinin İncelenmesi
ASSIST. PROF. DR. MUSTAFA DANACI ZAHİR AKHDİR A Novel Hybrid Bat Crow Search Algorithm For Solving Optimization Problems	DR. ÖĞR. ÜYESİ ZÜLEYHA ENDES EĞRİBAŞ DOÇ. DR. ERAY TULUKCU Yarı Kurak Bölgelerin Çevre Düzenlemesinde Kullanılan Tıbbi Bitkilerin Belirlenmesi	PROF. DR. AHMET AKIN EMİNE NİLGÜN AKAY Babalık Algısı Ölçeği (BAÖ): Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması
ASSIST. PROF. DR. MUSTAFA DANACI BAHADUR ALIZADA An Improvement Of Hybrid Whale Optimization Algorithm	DR. ÖĞR. ÜYESİ ZÜLEYHA ENDES EĞRİBAŞ DOÇ. DR. ERAY TULUKCU Tıbbi Ve Aromatik Bitki Biyoçeşitliliğinin Korunması Ve Sürdürülebilirlik	PROF.DR. AHMET AKIN AYŞEGÜL AFŞAR EMİNE NİLGÜN AKAY Çalışan Kadınlarda Bağımsızlık Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması
AMİSİ KOY KOY DR.ÖĞR.ÜYESİ ULAŞ ATMACA Çevresine Üçgen Şeklinde Kanatçıklar Yerleştirilmiş Silindirlere Doğal Taşınım İle Isı Transferinin Deneysel İncelenmesi	MOHAMED MOHAMEDHASSAN Biodiesel Production Using Various Heterogeneous Catalysts	DR. ÖĞR. ÜYESİ KUDRET SAVAŞ Fakabasmaz Zihni'nin Maceraları
DR. ÖĞR. LAMİYƏ NƏCƏFOVA HƏMZƏ QIZI	ALI SABİR	DR. ÖĞR. ÜYESİ KUDRET SAVAŞ

Enerji Obyektlerinin Vəziyyətinin Monitorinqi Və Onlara Nəzarət Üçün Riyazi Modellərin Və Kompüter Proqramlarının İşlənməsi	HATICE KUCUKBASMACI YASIN GAYRETLİ Improvement Of Seedling Emergence And Plantlet Development In Grapevines Generated From Different Genotypic Background	İsmail Gaspırah'ın Egitimle İlgili Bir Konferansının İncelenmesi
DR. ÖĞR. ÜYESİ ÇİSİL TİMURALP DR. ÖĞR. ÜYESİ ZERRİN SERT Güneş Kolektörlerinde Farklı Örtü Malzemelerinin Kullanımı	ALİ SABİR YASIN GAYRETLİ ALPER KÜÇÜKBASMACI MİNE ÖZTURAN Investigations On The Convenience Of Different Cane Diameters For Propagation Of Grafted Grapevine (<i>Vitis Vinifera</i> L.) Sapling	ARSHAD KHAN Concept Of God İn “Saba Mualaqat
DR. ÖĞR. ÜYESİ ZERRİN SERT DR. ÖĞR. ÜYESİ ÇİSİL TİMURALP Dalmış Cisimler Etrafında Akış Ve Isı Transferinin İncelenmesi	AHMED NURİ KURSUNLU ERSİN GÜLER A Fluorescent Compound Based-On Bodipy/Salophen And Its Metal Ion Sensitive Properties	
EVİN AYŞEGÜL ŞİMŞİR EGEMEN ÖZÇELİK DOÇ. DR. BEGÜM TABAKCI DOÇ. DR. EZGİ AKCEYLAN PROF. DR. SERKAN ERDEMİR PROF. DR. MUSTAFA TABAKCI İmidazol Bağlı Kaliks[4]Aren Tabanlı Nanopartiküller Kullanılarak Fenolik Türlerin Adsorpsiyonu	AHMED NURİ KURSUNLU ERSİN GÜLER Hg (II) Ion Selectivity Of A Fluorescent Sensor Based-On Bodipy/Salophen And Applicability İn Living Cells	
KAYIT İŞLEMLERİ: 15:00 – 15:30		
Salon 1 OTURUM 3 16:45 – 18:00	Salon 2 OTURUM 3 15:45 – 18:00	Salon 3 OTURUM 3 15:45 – 18:00
OTURUM BAŞKANI: Dr. NADİRE KANTARCIOĞLU	OTURUM BAŞKANI: DR. NURAN VARİŞLİ	OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞRETİM ÜYESİ ARİF KORKMAZ
DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSTAFA CÜNEYT ŞAPCILAR FİGEN KALKAN PROF. DR. AHMET BÜYÜKŞALVARCI Atıkların Ve İsrafın Kahvaltı Düzeyinde İncelenmesi: Konya Örneği	DOÇ. DR. HAKAN CANDAN ÖĞR. GÖR. TUBA PERİHAN KAYA Banka Çalışanlarının İş Yaşam Kalitesi Algıları İle Çeşitli Demografik Özellikleri Arasındaki İlişkiler: Karaman Örneği	DR. ÖĞRETİM ÜYESİ ARİF KORKMAZ Din–Ekonomi İlişkileri Bağlamında İslam'ın Doğuşunda Ekonominin Rolü: Sahihu'l–Buhari (El–Camiu's–Sahih) Örneği

BERFU İLTER Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Çözümünde Sosyal Medyanın Önemi	DOÇ. DR. HAKAN CANDAN ÖĞR. GÖR. TUBA PERİHAN KAYA İş Tatmininin Örgütsel Bağlılığa Etkisi: Aksaray Emniyet Müdürlüğü Çalışanlarına Yönelik Bir Uygulama	ARŞ. GÖR. DR. MELEK ÇUBUKCU Bulunma Durumu Ekinin Yazımı Bakımından Kutadgu Bilig'in Nüshalarının Karşılaştırılması
BERFU İLTER Sosyal Girişimcilik Faaliyetleri Ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Girişimcilik Algısı	ÖĞR. GÖR. AYŞE YAVUZ ÖĞR. GÖR. MEMİŞ KARAER Bir Sivil Erdem Davranışı Olan Whistleblowing Üzerine Örnek Bir Araştırma	SEDA YURTSEVEN PROF. DR. EMEL KOÇ Jose Ortega Y Gasset'nin Felsefesinde "Kültür Eğitimi"
ARŞ. GÖR.DR. BİLGE KARGA GÖLLÜ Hâkim'in Şerhinden Hareketle Şevket-i Buhârî Dîvânı'nda Ney'e Dair Benzetmeler	ÖĞR. GÖR. AYŞE YAVUZ ÖĞR. GÖR. MEMİŞ KARAER Türkiye'de Girişimcilik Ve Türk Girişimci Profili Üzerine Teorik Bir Araştırma	DR. BÜŞRA S. KAYA XV. Asır Memlük Kahire'sinde Ortak Metodoloji Arayışları: İbnü'l-Hümâm Ve Et-Tahrîr Fî İlmi'l-Usûl Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme
ÖĞR. GÖR. DR. MUHAMMET İNCEAĞAÇ Görsel Sanatlar Eğitiminde Geleneksel Türk Sanatlarının Yeri Ve Önemi	MESUT MURAT ADABALI Konaklama İşletmelerinde Yenilik Algısı Değerlendirmesi	DR. ÖĞR. ÜYESİ İNCİNUR ATİK GÜRBÜZ Osmanlı Edebî Metinlerinde Meslekler 2: Cellatlar
Galymzhan TAZHIBAYEV KUANISHBEKULY ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЯ ЕРКІНДІГІНІҢ ЗАҢНАМАЛЫҚ НЕЗІГДЕМЕСІ	ÖĞR. GÖR. HİKMET AKYOL ARAŞ. GÖR. HARUN CAN ÖĞR. GÖR. MELAHAT BATU AĞIRKAYA CDS Primlerinin Rejime Bağlı Belirleyicilerinin Tespit Edilmesi	DR. ÖĞRETİM ÜYESİ HASAN UÇAR Arap Edebiyatında "Vaddâûn Şairler" Nitelemesinin Sebepleri
AYŞE OKUR BURCU BAŞARAN Moda Çizimlerinin Tarihi Gelişimi Ve Moda Tasarımı Eğitimdeki Yeri	ÖĞR. GÖR. MELAHAT BATU AĞIRKAYA ÖĞR. GÖR. HİKMET AKYOL Öğr. Gör. Kübra KARAKUŞ Küresel Politika Belirsizlikleri Ve Risklerin Finansal Derinleşme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği	DR. ÖĞRETİM ÜYESİ HASAN UÇAR Dilbilimcilerin Lafız-Mana İlişisini Anlama Gayreti Muvacehesinden Vahyin İnzal Keyfiyetine Bakış
DR. ÖĞRT. ÜYESİ SİNAN OKUR Kanuni Önalım Hakkında Fiili Taksim Sorunu ve Yargıtay Uygulamasının Değerlendirilmesi	DR. NURAN VARİŞLİ Örgütlerde Değişim Yönetiminin İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisi	НАРАНЦЭЦЭГ ЭНХТУЯА Сошиал медиа түүний хэрэглээ
DR. ÖĞRT. ÜYESİ SİNAN OKUR 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğe Girmesinden Sonra Sebepsiz Zenginleşme Davasında Aranan Fakirleşme Şartına Dair Tartışmalara Bir Katkı	DOÇ. DR. SEMRA KIRANLI GÜNGÖR KUBRA BAYER ÖĞR.GÖR. MEHMET GÜNGÖR SÜLEYMAN UMAR Japonya Ve Türkiye Eğitim Sisteminin	ÖĞR. GÖR. ŞÜKRAN TÜMER ÖĞR.GÖR.BERNA AYBARTÜRK İnfaDI MAİLAT Müzeler Bir Hazine ; Geleneksel Yelekler Alternatif Tasarımlarda Hayat Buluyor

	Karşılaştırılmasında Öğretmen Görüşleri	
	DOÇ. DR. SEMRA KIRANLI GÜNGÖR ÖĞR.GÖR. MEHMET GÜNGÖR KUBRA BAYER SÜLEYMAN UMAR	ÖĞR.GÖR.BERNA AYBARTÜRK ÖĞR .GÖR. ŞÜKRAN TÜMER
	Öğretmenlerin Karar Vermeye İlişin Görüşleri	Dijital Baskıda Masaörtüsü Tasarımlarının Popüler Kültürdeki Yeri Ve Önemi

İÇİNDEKİLER	
KONGRE KÜNYESİ	
BİLİM VE DANIŞMA KURULU	
KONGRE PROGRAMI	
İÇİNDEKİLER	
SÖZLÜ SUNULMUŞ BİLDİRİ METİNLERİ	
Muhammet YILDIRIM	
<i>TÜRKÇE DERSİNDE POLİTİKA OKURYAZARLIĞINA YER VERİLMELİ Mİ?</i>	1
Ayşe Erkmen & Osman Erkmen	
<i>OSMANLI DÖNEMİNDE KONAKLARDA SOFRA KÜLTÜRÜ</i>	18
Mehmet GÜRBÜZ	
<i>SOFRA VE İKTİDAR: OSMANLI TOPLUMUNDA SOFRANIN İKTİDAR SEMBOLÜ OLARAK KULLANILMASI</i>	20
Serap Ünal & Nur Uyanık Çirkin	
<i>GÖLLER BÖLGESİ İLKE DOKUMA ALETLERİNİN SERAMİK SANATI AÇISINDAN İRDELENMESİ</i>	41
Eda Sultan ALTINKAYA & Süleyman A. SULAK	
<i>ÖĞRETMEN ADAYLARININ EPİSTEMOLOJİK İNANÇLARI VE ÖĞRENME YAKLAŞIMLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ</i>	64
Süleyman Alpaslan SULAK & Eda Sultan ALTINKAYA	
<i>FARKLI BÖLÜMLERDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZ YETERLİLİK ALGILARI İLE YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ</i>	75
Tinatini Gobadze	
<i>GÜRCİSTAN'DA ÖZEL EĞİTİM</i>	77
Mehpare Tokay Argan	
<i>SAĞLIK ÇALIŞANLARININ HASTA HAKLARINA YÖNELİK TUTUMLARI</i>	79
Mehpare TOKAY ARGAN	
<i>KANSER METAFORU</i>	86
Abdulkadir Yıldız	
<i>AİHM VE AYM İÇTİHADINDA KÖTÜ MUAMELE YASAĞI</i>	94
Abdulkadir Yıldız	
<i>TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN KORUNMASINDA POZİTİF YÜKÜMLÜLÜK DOKTRİNİ</i>	101
آمنه منافى ديزجى	
<i>استفاده از شیشه های رنگی در ارسى ها وتأثير ان بر نور ورودى به داخل طنبى ها</i>	107
Volkan Göçoğlu	
<i>KAMU YÖNETİMİ 4.0: BÜROKRASİDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM</i>	108
Şükran Arıkan & Kazım Koca & Serkan Revan	
<i>DETERMINATION OF SOMATOTYPES OF ELİTE MALE FİELD HOCKEY ATHLETES</i>	115
Şükran Arıkan & Yetkin Utku KAMUK & Serkan Revan	
<i>THE OBESİTY AND OVERWEİGHT PREVALENCE AMONG STUDENTS BETWEEN THE AGES OF 6 AND 15 İN KONYA</i>	121
Yılmaz Seçim & Metehan Kaya	
<i>KARAMAN İLİNİN GASTRONOMİ TURİZMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ</i>	122

Yahya Gökhan YALÇIN & Hayri DEMİR	
<i>THE LEVELS OF REALIZATION OF TARGETS SET IN TURKISH SPORT POLICIES</i>	133
Şengül HAYRAN& Mehmet KANDEMİR	
<i>BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDE BÜYÜME KORKUSU VE ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALARIN İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ</i>	134
Ahmet Akın & Ayşegül Afşar& Emine Nilgün Akay	
<i>ÇALIŞAN KADINLARDA BAĞIMSIZLIK ALGISI ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI</i>	150
Kudret SAVAŞ	
<i>FAKABASMAZ ZİHNİ'NİN MACERALARI</i>	155
Kudret SAVAŞ	
<i>İSMAİL GASPIRALI'NIN EĞİTİMLE İLGİLİ BİR KONFERANSININ İNCELENMESİ</i>	162
Mustafa Cüneyt ŞAPCILARF & Figen KALKAN & Ahmet BÜYÜKŞALVARCI	
<i>EXAMINATION OF WASTE AND WASTAGE RATE AT BREAKFAST: THE CASE OF KONYA</i>	170
Berfu İlter	
<i>KADIN GİRİŞİMCİLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE SOSYAL MEDYANIN ÖNEMİ</i>	183
Berfu İlter	
<i>SOSYAL GİRİŞİMCİLİK FAALİYETLERİ VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL GİRİŞİMCİLİK ALGISI</i>	185
Bilge KARGA GÖLLÜ	
<i>HÂKİM'İN ŞERHİNDEN HAREKETLE ŞEVKET-İ BUHÂRÎ DİVÂNİ'NDA NEY'E DAİR BENZETMELER</i>	187
Muhammet İnceağaç	
<i>GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE GELENEKSEL TÜRK SANATLARININ YERİ VE ÖNEMİ</i>	200
Ayşe OKUR & Burcu BAŞARAN	
<i>MODA ÇİZİMLERİNİN TARİHİ GELİŞİMİ VE MODA TASARIMI EĞİTİMDEKİ YERİ</i>	209
Sinan OKUR	
<i>KANUNİ ÖNALIM HAKKINDA FİİLİ TAKSİM SORUNUNA DAİR YARGITAY UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ</i>	219
Sinan OKUR	
<i>6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU'NUN YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNDEN SONRA SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME DAVASINDA ARANAN FAKİRLEŞME ŞARTINA DAİR TARTIŞMALARA BİR KATKI</i>	227
Hakan CANDAN & Tuba Perihan KAYA	
<i>İŞ TATMİNİNİN ÖRGÜTSEL BAĞLILIĞA ETKİSİ: AKSARAY EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ ÇALIŞANLARINA YÖNELİK BİR UYGULAMA</i>	229
Hakan CANDAN & Tuba Perihan KAYA	
<i>BANKA ÇALIŞANLARININ İŞ YAŞAM KALİTESİ ALGILARI İLE ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER: KARAMAN ÖRNEĞİ</i>	245
Ayşe Yavuz & Memiş Karaer	
<i>BİR SİVİL ERDEM DAVRANIŞI OLAN WHISTLEBLOWİNG ÜZERİNE ÖRNEK BİR ARAŞTIRMA</i>	258
Ayşe YAVUZ & Memiş KARAER	
<i>TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK VE TÜRK GİRİŞİMCİ PROFİLİ ÜZERİNE TEORİK BİR ARAŞTIRMA</i>	268
Mesut Murat ADABALI	
<i>KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE YENİLİK ALGISI DEĞERLENDİRMESİ</i>	276
Melahat BATU AĞIRKAYA & Hikmet AKYOL & Kübra KARAKUŞ	293

<i>KÜRESEL POLİTİKA BELİRSİZLİKLERİ VE RİSKLERİN FİNANSAL DERİNLEŞME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ</i>	
Hikmet AKYOL & Harun CAN & Melahat Batu AĞIRKAYA	
<i>TÜRK CDS PRİMLERİNİN ASİMETRİK BELİRLEYİCİLERİNİN TAHMİN EDİLMESİ: NARDL YAKLAŞIMI</i>	306
Dr. Nuran VARİŞLİ	
<i>ÖRGÜTLERDE DEĞİŞİM YÖNETİMİNİN İŞTEN AYRILMA NİYETİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ</i>	317
Semra KIRANLI GÜNGÖR & Kubra BAYER& Mehmet GÜNGÖR & Süleyman UMAR	
<i>JAPONYA VE TÜRKİYE EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI ÜZERİNE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ</i>	318
Semra KIRANLI GÜNGÖR & Mehmet GÜNGÖR & Kubra BAYER& & Süleyman UMAR	
<i>ÖĞRETMENLERİN KARAR VERMEYE İLİŞİN GÖRÜŞLERİ</i>	339
Arif Korkmaz	
<i>DİN-EKONOMİ İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA İSLAM'IN DOĞUŞUNDA EKONOMİNİN ROLÜ: SAHİHU'L-BUHARİ (EL-CAMİU'S-SAHİH) ÖRNEĞİ</i>	349
Hasan UÇAR	
<i>ARAP EDEBİYATINDA "VADDÂ'UN ŞAİRLER" NİTELEMESİNİN SEBEPLERİ</i>	350
Hasan UÇAR	
<i>DİL BİLİMCİLERİN LAFİZ-MANA İLİŞKİSİNİ ANLAMA GAYRETİ MUVACEHESİNDEN VAHYİN İNZAL KEYFİYETİNE BAKIŞ</i>	364
<i>Наранцэцэг Энхтүяа</i>	
<i>СОШИАЛ МЕДИА ТҮҮНИЙ ХЭРЭГЛЭЭ</i>	367
Şükran Tümer & Berna Aybartürk	
<i>MÜZELER BİR HAZİNE ; GELENEKSEL YELEKLER ALTERNATİF TASARIMLARDA HAYAT BULUYOR</i>	368
Berna AYBARTÜRK & Şükran TÜMER	
<i>DİJİTAL BASKIDA MASAÖRTÜSÜ TASARIMLARININ POPÜLER KÜLTÜRDEKİ YERİ VE ÖNEMİ</i>	379
Melek ÇUBUKCU	
<i>BULUNMA DURUMU EKİNİN YAZIMI BAKIMINDAN KUTADGU BİLİĞ'İN NÜSHALARININ KARŞILAŞTIRILMASI</i>	388
Ahmet AKIN & Emine Nilgün Akay	
<i>BABALIK ALGISI ÖLÇEĞİ (BAÖ): GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI</i>	401
İncinur ATİK GÜRBÜZ	
<i>OSMANLI EDEBİ METİNLERİNDE MESLEKLER 2: CELLATLAR</i>	405
Seda YURTSEVEN & Emel KOÇ	
<i>"JOSE ORTEGA Y GASSET'NİN FELSEFESİNDE KÜLTÜR EĞİTİMİ"</i>	426
Büşra S. KAYA	
<i>XV. ASIR MEMLÜK KAHİRE'SİNDE ORTAK METODOLOJİ ARAYIŞLARI: İBNÜ'L-HÜMÂM VE ET-TAHRİR Fİ İLMİ'L-USUL ADLI ESERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME</i>	437

HÂKİM'İN ŞERHİNDEN HAREKETLE ŞEVKET-İ BUHÂRÎ DÎVÂNÎ'NDA NEY'E DAİR BENZETMELER

Bilge KARGA GÖLLÜ

Çukurova Üniversitesi

ÖZET

Sözden çok manayı önemseyen ve ızdırabın yoğun olarak hissedildiği Sebk-i Hindî şiirinde derin anlamlar oluşturma gayreti şiirin girift bir yapıya bürünmesine neden olurken, şairlerin insan ruhuna yönelmeleri tasavvufu beraberinde getirmiştir. Ancak bu üslupta yazan şairler tasavvufun imaj ve sembol dünyasından yararlanmış, onu mutasavvıf şairlerden daha farklı ele almışlardır. Şiirlerde soyut unsurların somut bir şekilde ifade edilmeye çalışılması ise mutasavvıf şairlerle Sebk-i Hindî şairlerinin ortak yönü olarak kabul edilmiştir.

Sebk-i Hindî'nin önemli temsilcilerinden ve Türk Edebiyatında başta Şeyh Gâlib olmak üzere Nâbi, Koca Râgıp Paşa, Lebîb gibi birçok şairin beğenisini kazanan Şevket-i Buhârî'nin Dîvân'ında da tasavvufa ait unsurlar değişik şekillerde kullanılmıştır. Mevlânâ'nın etkilerinin görüldüğü şiirlerde tasavvuf müziğinin temel enstrümanlarından ney, birçok benzetme ve hayale konu olmuştur. Nazik ve daha önce görülmemiş hayalleriyle, şiirlerinin karmaşık yapısıyla dikkati çeken Şevket-i Buhârî'nin yaptığı bu benzetmeler Sebk-i Hindî şiirinde tasavvufun işlenişine dair bilgiler barındırmaktadır.

Hem diğer Şevket-i Buhârî divanlarında bulunmayan bazı şiirleri içermesi hem de divanı şerh eden Hâkim (Seyyid Mehmed Efendi)'in ney ile ilgili verdiği faydalı bilgiler düşünüldüğünde bu bildiride, Hâkim (Seyyid Mehmed Efendi)'in Şevket-i Buhârî Dîvânı şerhindeki metin esas alınmıştır. Eser incelenerek “ney”in geçtiği beyitler tespit edilmiş, günümüz Türkçesine çevrilen şiirlerdeki benzetmeler alt başlıklarda değerlendirilmiştir. Hâkim'in verdiği bilgilerden de yararlanılarak Şevket-i Buhârî'nin bu çalgı aletini ne gibi hayallerle ifade ettiği, ruhi bunalımların vasıtası durumundaki bir şiir tarzında ızdırabın ve tasavvufun sesi olan neyi nasıl kullandığı incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şevket-i Buhârî, Sebk-i Hindî, Hâkim (Seyyid Mehmed Efendi), Ney, Benzetmeler.

MOVEMENT FROM THE HAKIM'S COMMENTARY

SIMILARITIES ABOUT THE NEY IN THE SHEVKET-İ BUKHARI'S DIVAN

ABSTRACT

While Sebk-i Hindi poetry, which cares more about meaning and feels an intense feeling of anguish, attempts to create deep meanings make poetry take on an intricate structure, and poets inevitability leads to mysticism. However, the poets who wrote in this style benefited only from the world of image and symbol of Sufism, and handled it differently than sufistic poets.

Attempting to express abstract elements in poems in concrete terms emerges as the common aspect of sufi poets and Sebk-i Hindi poets.

Shevket-i Bukhari, who was one of the most important representatives of Sebk-i Hindi and won the appreciation of many poets such as Seyh Galib, Nabi, Koca Ragıp Pasha and Lebib in Turkish Literature, used elements of Sufism in different ways. In the poems where Mevlana's influences are seen, ney, one of the basic instruments of Sufi music, has been the subject of many analogies and dreams. These metaphors by Shevket-i Bukhari, which draws attention with his kind and unprecedented dreams and the intricate structure of his poems, contain information about the processing of Sufism in Sebk-i Hindi poetry.

Considering both the fact that it contains some poems not found in the other Shevket-i Bukhari divans and the useful information given by Hakim (Seyyid Mehmed Efendi) about ney, in this paper, 18th century fact, divan poet and poet Hakim's Shevket-i Bukhari Divan commentary is based on the text of the divan. By analyzing the work, the couplets where "ney" was passed were identified and the analogies in the poems translated into modern Turkish were tried to be examined in sub-headings. Taking advantage of the information given by the Hakim about what the Shevket-i Bukhari expresses what kind of instrument this dream, as a means of spiritual crises in the form of poetry and the sound of Sufism was tried to observe how he uses.

Keywords: Shevket-i Bukhari, Sebk-i Hindi, Hakim (Seyyid Mehmed Efendi), Ney, Analogies.

1. Giriş

Türk mûsikîsinde ve Mevlevîlikte en önemli sazlardan olan ney, bilhassa Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin “Dinle neyden...” şeklinde başlayan *Mesnevî*'sinin ilk 18 beyitinde neyin hikâyesinin yer almasıyla itibar kazanmış, “nây-ı şerîf” olarak adlandırılmıştır. Üzerinde bulunan yedi deliğin tasavvuf düşüncesindeki “yedi esmâ” yı ve neyin kendisinin de “insân-ı kâmil”i temsil ettiği düşünülmüştür (Uygun, 2007, s. 69). Yapılan zikirlerde ritme yardımcı olan ve mazhar, halîle, kudüm, bendir, nevbe gibi vurmali sazlara eşlik eden (Özcan, 2011, C. 40, s. 385) ney, din dışı mûsikîde de önemli bir saz hâline gelip diğer nefesli sazların yanında yerini almıştır (Koca, 2002, s. 181-196).

Divan şiirinde şairler ney ile ilgili çeşitli hayaller kurmuşlar ve bunu farklı şekillerde dile getirmişlerdir. Nev'î'nin “Rumûz-ı ilm-i Mevlânâ'yı ezbere bilen bir mûsikî aleti” şeklinde tanımladığı ney, özellikle Mevlânâ ve Mevlevîlikle ilgili şiirlerde sıklıkla karşımıza çıkmakta, tasavvufî şiirlerin de vazgeçilmezi durumundadır. Sazlıktan kesilmesiyle vatanından ayrı düşmesi; ilahi sırta vakıf olması ve garipliği nedeniyle sesinin yanıklığı, etkileyiciliği (Zavotçu, 2009); içinin hava dolu oluşuyla aşk, hevâ, fenâ bulma, yok olma, arzu, yel-rüzgâr (Çelebioğlu, 1998, s. 568); kızgın demirlerle deliklerinin oluşturulma sebebiyle âşık, âşığın bedeni; kamıştan elde edilmesiyle kalem gibi benzetmelere konu olmuştur (Zavotçu, 2009). Bu sebeple Sebk-i Hindî'nin önemli temsilcisi ve Kelîm-i Hemedânî (öl. 1652), Sâib-i Tebrizî (öl. 1671), Bîdil (öl. 1720) gibi Türk Edebiyatını derinden etkileyen Şevket-i Buhârî'nin (öl. 1691) (Türkel Oter, Yıldırım, 2010, s. 214) karmaşık yapısıyla hasırın tellerini andıran (Şafak, 1386, s. 16-18),

anlam kapalılığının hâkim olduğu¹ şiirlerinde de ney ile ilgili zengin bir hayal dünyasıyla karşılaşmaktadır. Sebk-i Hindî'nin etkisiyle ise yapılan benzetmelerin farklılaştığı dikkati çekmektedir. Şevket-i Buhârî'den etkilenen Şeyh Gâlip'te de bu farklılığı görebilmek mümkündür. Ney redifli üç gazeli bulunan Gâlip (Zavotçu, 2009, s. 740) şiirlerinde “kîş-i ney, perî-hâne-i ney, matbah-ı mey-hâne-i ney, revzen-i kâşâne-i ney” (Öztekin, 2007) gibi tamlamalarla geçmişten daha farklı ifadeler kullanmıştır.

Bilindiği gibi Sebk-i Hindî² şiirinde sözden çok ince ve zarif manalar ön planda olup ızdırıp derinden hissedilmektedir. Mantığı zorlayan anlatım ve mübalağalarıyla insan ruhuna yönelen şiirler tasavvufu da beraberinde getirmiştir. Bu şiirlerdeki tasavvuf, mutasavvıf şairlerin ele aldığından farklıdır (İsen vd., 2002, s. 112). Ancak, soyut kavramların somut unsurlarla ifade edilmesi özelliği tasavvuf şiirinin etkisiyle Hint üslubunda da kullanılmıştır (Gürer, 2000, s. 108). Dolayısıyla tasavvufun ve ızdırabın sembolü olan ney müzik aletinin Sebk-i Hindî'nin en önemli temsilcisi Şevket-i Buhârî'nin şiirlerinde nasıl kullanıldığı merak uyandırıcıdır. Kafiye tekrarına sıklıkla düşmesi şiirinin olumsuz bir özelliği olarak görülse de birçok yönden güzelliklerle dolu olan şiirlerinde (Şemîsâ, 1382, s. 23-24) neye dair benzetme dünyası Sebk-i Hindî şiiri hakkında da yol göstericidir.

Bu bildiride, ney ile ilgili yapılan benzetmeler incelenirken Dîvân³ metni için XVIII. yüzyılın önemli vak'ânüvisi⁴, divan şairi⁵ ve şârihi olan Hâkim'in şerhi esas alınmıştır. Diğer divanlarda bulunmayan bazı kasidelerin bu eserde yer alması, birçok nüshanın Hâkim tarafından görüldüğünün belirtilmesi, ney ile ilgili yararlı bilgilerin verilmiş olması (Karga Göllü, 2018) gibi nedenler bu seçimde etkili olmuştur.

1.1. Ney

Kamıştan yapılan ve “ney”e benzer müzik aletlerinin en eski örneklerine Mezopotamya kazılarında, Uygurlar dönemine ait bazı resimlerde, taş kabartmalarda, kamış borular şeklinde Sümerlerde ve çeşitli uygarlıklarda rastlanmıştır. Tarihi çok eskiye uzanan ney, Doğu'nun hemen her yerinde kullanılmıştır. Ayrıca “ney” kelimesi, eskiçağlarda dilsiz sazları da ifade etmiştir (Uygun, 2007, s. 68). Genellikle “nây” yerine “ney” şeklinde telaffuz edilen (Muallim Naci, 1987, s. 876) bu kelimenin sözlük anlamlarına bakıldığında kamış, boru, gırtlak (Kantar, 2000, s. 1172); saz, kamıştan yapılan ma'rûf uzun düdük nev'i (Şemseddin Sami, 2006, s. 1453); kamıştan yapılan yanık ezgili müzik aleti (Parlatır, 2011, s. 1293); ma'rûf kamıştan yapılan saz, mizmâr gibi anlamlara geldiği görülmektedir.

Yapımında sarı ve budaklı kamışlar tercih edilmektedir. Dokuz boğumlu bir kamışın içi

¹ Geniş bilgi için bk.: Murâdî, H. P. (1390). *Ber-res-i 'avâmil-i İbhâm der-Dîvân-ı Şevket-i Buhârî*. Dânişgâh-ı Tahran, Dânişgede-i Edebiyyât u 'Ulûm-ı İnsânî, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Tahran.

² Geniş bilgi için bk.: Babacan, İ. (2012). *Klasik Türk Şiirinin Son Baharı Sebk-i Hindî (Hint Üslûbu)*. Ankara: Akçağ.

³ Geniş bilgi için bk.: Milani, A. (1960-61). *Şevket-i Buhârî ve Onun Üslubunun Türk Edebiyatına Tesiri*. İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul; Milâni, A. (1961). *Şevket-i Buhârî Hayatı ve Divan'ından Seçmeler*. İstanbul: Küçükaydın Matbaası; Şafak, T. (1386). *Tashîh-i İntikâdî-i Dîvân-ı Şevket-i Buhârî*, Dânişgâh-ı Tahran, Dânişgede-i Edebiyyât u 'Ulûm-ı İnsânî, Pâyân-nâme-i Doktora, Tahran; Şemîsâ, S. (1382). *Dîvân-ı Şevket-i Buhârî*. Tahran.

⁴ Geniş bilgi için bk.: Güngör, T. (2014). *Vak'anüvis Hâkim Efendi Tarihi (Metin-Tahlil)*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

⁵ Geniş bilgi için bk.: Poyraz, Y. (2008). *Seyyid Mehmed Efendi (Hâkim) Yaşamı, Edebi Kişiliği ve Dîvânı Üzerine Bir Araştırma (İnceleme-Metin)*. Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun.

boşaltılıp kızgın bir demirle veya özel bir keskiyle biri arkada olmak üzere yedi adet dairevi delik (perde) açıldıktan sonra çatlamayı önlemek için ilk ve son bölümüne gümüş, altın ve pirinçten “parazvâne” adı verilen bilezikler takılmaktadır. Boğumlara çeşitli madenlerden teller de sarılarak sağlamlaştırılmaktadır. “Başpâre” denilen boğaz boğumuna ise üflemeyle kolaylaştıran bir ağızlık takılmaktadır (Uygun, 2007, s. 68). Davut, Bolahenk, Şah, Mabeyn, Mansur, Kız Neyi ve bunların yarısı anlamındaki nısfîyeleri olmak üzere boyca, kalınlıkça, ahenkçe farklı çeşitleri bulunmaktadır. Etkili ve yanık sesiyle bilinen bu müzik aletinin icadı ile ilgili bir rivayet de anlatılmaktadır. Bu rivayete göre Hz. Muhammed’in Hz. Ali’ye verdiği ilahi sırrı içine sığdıramayıp bir kuyuya haykırması üzerine kuyunun kenarlarından sazlar fıskırmıştır. Bir çoban kamışlıktan onu koparıp kesmiş, delikler açmış ve üflemeğe başlamıştır (Pakalın, 1971, C. II, s. 689-690).

2. Ney’e Dair Benzetmeler

Şevket-i Buhârî’nin şiirlerinde ney ve onun ana vatanı olan sazlığın ayrı bir yeri vardır ve yoğun olarak geçmektedir. Şevket’in şiirlerinde sazlık, ervâh-ı âlem, ney de buradan kopup yollara düşen bir derviş olarak hayal edilmektedir. Bilindiği gibi, vatandan koparılan neyin hikâyesi ile insân-ı kâmilin hikâyesi ve varoluş sebebi birbirine benzemektedir. *Mesnevî*’nin ilk on sekiz beyitinde de ney, insân-ı kâmilin hislerine tercüman olmuştur (Çetinkaya, 2019, s. 1987). Böyle olunca Şevket’in şiirlerinde sazlıktan kesilen kamış için bu dünya bir gurbet, sazlık da âlem-i ervâhtır:

Behem-zed behr-i îcâd-ı mahabbet hüsn-i ‘âlem-râ
Hasîrî z’in neyistân bâft nakş-ı şîr şud peydâ

(87b/23-24)⁶

[Muhabbet icadı için âlemin güzelliğini birbirine bağladı; bu sazlıktan bir hasır dokudu, arslan tasviri meydana geldi]

Hâkim’in açıklamalarına göre, aşk güzellikten oluşmuştur, hasır insan vücududur ki bundan da aşk meydana gelmiştir (87b/27-28). Dünya hayatına bağlı olanlar ise gerçekleri görmekte zorlanırlar. Bu sebeple, dünyayı bir sazlık olarak görmek Şevket’e göre yanılıdır:

Zi-medhûşân hevâ-râ safha-i tasvîr mî-bînem
Zi-bî-magzân cihân-râ yek-neyistân bîşe mî-dânem

(288b/25-26; 325a/29-30)

[Dehşete düşmüşlerden aşkı tasvir üzerinde görüyorum; özü olmayanlardan dünyayı bir saz ormanı biliyorum.]

Sazlık neyin koparıldığı ve vatanından ayrıldığı yer olduğundan şiirlerde genellikle ana vatanın sembolüdür. Aşağıdaki beyitte ise sazlık sütun alınıp satıldığı bir ticaret yeri olarak görülmüştür. Hâkim bu beyiti şerh ederken, ticaret yerlerinin de malların vatanı olduğunu vurgulamıştır (288b/20-21):

Buved mülk-i mâ şehir-bend-i hasîr

⁶ Alıntılar şu kaynaktan yapılmıştır: Karga Göllü, B. (2018). *Hâkim’in Şerh-i Dîvân-ı Şevket’i (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, Adana.

Neyistân buved bender-i şîr-i mâ

(125b/17-18)

[Bizim ülkemiz hasırın kaleleridir; sazlık bizim sütümüzün limanıdır.]

Sazlığın önemli bir mekân olarak karşımıza çıktığı Şevket-i Buhârî'nin şiirlerinde “ney” in de kullanım alanının geniş olduğu dikkati çekmektedir. Buna bağlı olarak, tespit edilen beyitlerin tamamı çalışmanın sınırları nedeniyle metne dâhil edilmemiştir. Sadece farklı benzetmelerin geçtiği örnek beyitler burada sunulmuştur.

2.1. Ney/Kalem

Hat sanatında kullanılan kamış kalemler diğer yazı malzemelerinden cava kalemi, menevişli kalem, kargı kalem ve tahta kaleme göre daha çok tercih edilmektedir. Kalem yapımında kullanılan kamış ise çoğunlukla İran ve Irak'tan getirilmektedir. Doğal rengi sarı olan bu kamışların sıcaklığı gübre içine yatırılarak korunmakta ve kahverengi bir hal aldıktan sonra kullanılmaktadır. Bu tür kalemlerin renginin parlak ve siyaha yakın, şeklinin düzgün, boğum aralarının bir karış olmasına özen gösterilmektedir. Taş veya cam üzerine atıldığında tiz bir ses çıkarmalarıyla (Serin, 1982, s. 90) da hat sanatına uygunlukları test edilebilmektedir.

Ney kelimesi, Şevket-i Buhârî'nin şiirlerinde genellikle kelime anlamlarından biri olan “kamış” (Kantar, 2000, s. 1172) tan hareketle kalem benzetmesiyle geçmektedir. “Ney-i hâme, ney-i kalem, ney-i kilik, neyistân-ı kalem” gibi tamlamalarla “ney”in geniş anlam dünyasından yararlanılmış, sazlıktan elde edilme bağlamında kaleme farklı roller yüklenmiştir. Aşağıda, ney-kalem benzetmesi, kamış kalemin Şevket-i Buhârî'nin şiirlerindeki işlevi bağlamında örnek beyitlerle sıralanmıştır.

2.1.1. Düzen Sağlama

“Saz, kabuk, yaprak vb. bir bitki maddesiyle örülmüş, taban veya tavan örtüsü” (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1053) anlamına gelen “hasır”, Şevket-i Buhârî'nin şiirlerinde çoğunlukla bereket ve düzen sağlama yönüyle öne çıkmaktadır. Kamış kalemle yazılan şiirler, evin zeminine hasırlar sermekte, böylece evin düzeni sağlanmaktadır:

Ez-bes buved medâr-ı men ez-pehlû-yı sühan

Bâşed be-hâneem zi-ney-i hâme bûriyâ

(6a/16-17)

[Söz tarafından düzenim o kadardı ki, evime kalemin kamışından hasır olur.]

Hâkim “medâr-ı men ez-pehlû-yı fülânest” tabirinin İran'da “araç ve gereç konusunda yardım etme” anlamında kullanıldığını, bu tabirin darb-ı mesel olarak söylendiğini belirtmiştir (6a/18-19). Sözün ne kadar değerli olduğunu vurgulayan Hâkim, Şevket'in kaleminden başka bir varlığının olmadığına da dikkat çekmiştir.

Genellikle kamışlardan hasır yapma şeklinde karşımıza çıkan “ney”e dair ifadeler Şevket'in şiirlerinde ibadethanelere bağlandığı, asıldığı söylenen “ney-best” olarak da rastlanmaktadır:

Âmed ü reften ne-dâred kes be-künc-i ‘uzletem

Kerdeem ney-best-i halvet-hâne-râ ez-bûriyâ

(33a/23-24)

[Kimse yalnızlık köşeme gelip gitmez, yalnızlık evinin kilimini hasırdan yapmışım.]

Kalemin gücünü “ney” kelimesinin anlam dünyasından yararlanarak ifade eden şair, sazlıktan elde edilen hasırı kamış kalemle uyumlu ve etkili şekilde kullanmıştır. Geçimin sadece şirden sağlanmasıyla eve bereketin gelmesi şeklinde anlaşılabilecek bu mısralarda sözün gücü kalemin kamıştan olmasıyla ilişkilendirilmiştir. Bazen de sazlık düşündürülerek ev adeta bir ormana dönüşmüştür:

Felek be-nâhunem ez-bes şikest ney Şevket
Zemîn-i hâne-i men bîşe mî-şevved âhir

(255a/27-28)

[Ey Şevket! Felek tırnağıma o kadar kamış kırdı ki (kalem yürüttü ki) benim evimin zemini sonunda orman oluyor.]

2.1.2. Sözün ve Aşkın Gücüyle Yontulma

Çeşitli işlemlerden geçerek (Uygun, 2007, s. 68) üflenmeye hazır olan neyin iç boşluğu şairlere ilham vermiş, bu konuda zengin bir hayal dünyası oluşturulmuştur. Kamışın içinin boş olması fezâ, hevâ gibi kelimelerle ifade edilmiştir (Zavotçu, 2009, s. 745). Şevket’in şu beyitinde de ney “bî-magz/beyinsiz, akılsız” (Devellioğlu, 2004, s. 106) olarak nitelendirilmiştir. İki mısra, iki ağızlı bir kılıç olup bu içi boş kamışı yontmuş ve kalem hâline getirmiştir. Sıradan bir malzemedен değerli bir kalemin elde edilışinde ise kılıca benzetilen iki mısra etkili olmuş, sözün gücü öne çıkarılmıştır:

Resânîdem dü-mısra’-râ behem tîg-ı dü-dem kerdem
Tehî magzî ki hemçun ney be-dest âmed kalem kerdem

(307a/14-15)

[İki mısrayı birbirine eriştirdim iki ağızlı kılıç yaptım; ney gibi bir boş beyin ele geldi kalem ettim.]

Kamış kalemler, sol avucun içine yatırılarak, başparmak bükümü miktarınca aşağı doğru, ince tarafından badem şeklinde kesilir. Sonra ortasından bir miktar yarık açılır (Serin, 1982, s. 93). Aşağıdaki beyitte şairin mektubundan kan damlamakta, kalem kamışının çatlağından mektupta bir arslan gülüşü oluşmaktadır. Beyitte kamış kalemdeki çatlak, gülerken ağzın yırtılarak açılmasına benzetilmiştir:

Bûy-ı hûn mî-demed ez-şükûh-ı mâ nâme-i mâ
Hande-i şîr koned çâk-i ney-i hâme-i mâ

(166b/23-24)

[Ululuğumuzdan, mektubumuzdan kan kokusu damlar; neyin çatlaklığı mektubumuzu arslan gülüşü eder.]

Hâkim, beyitteki arslan gülüşünü “İzâ râ’eyte niyâben leysi bâdireten felâ tahsebenne fî gâbihâ yetebessemü” (Arslanın pençelerini açılmış görürsen sakın zannetme ki kendi ormanında sana tebessüm ediyor.) cümlesiyle açıklamıştır (166b/26-27).

Şu beyitte de gözyaşı kalemin ucunu kesen, yaran bir keskiye benzetilmiş, kesme eylemi ise süsleme olarak hayal edilmiştir. Şair, bunun bir büyü olup olmadığını sorgulamaktadır:

Zi-şerh-i girye be-kef şud ney-i kalem rengîn
Be-yâ be-purs zi-çeşmem ki îñ çi nîrengest

(205a/29-30)

[Kalem kamışı gözyaşının yarmasından elde boyandı; gel gözümde sor ki bu ne büyüdür?]

2.1.3. Tatlı Sözler Yaratma

Divan şiirinde çokça rastlanan şeker kamışı-kalem ilgisi (Sefercioğlu, 2017, s. 131) Şevket'in şiirlerinde tatlı sözlerin ortaya çıkışına aracı olmuştur. Mesela şiir saf şeker olarak görülmüş, kamış kalem ise ona derin övgüler sunmak için üzerine şeker saçmıştır. Öyle ki şiirin tatlılığı şeker kamışından üstün tutulmuştur:

Ney-i kilek şeker-feşânî kerd

Ki zened gavthâ be-şekr-i nâb

(67b/18-19)

[Kalemimin kamışı saf şekerle derin övgüler etmek için şeker saçtı.]

Kamışta yer alan boğumlar, Şevket-i Buhârî'nin beyitlerinde yazmayı zorlaştırmaktadırlar. Ancak, sevgilinin dudağının anılmasıyla gönül Mısır ülkesine dönüşüp balla dolduğu için, kamışın boğumları yazmaya engel oluşturmaz. Sanki şeker kamışından elde edilen kalem, ancak kendi gibi tatlı olan sözlerin yazılmasına izin vermektedir:

Çunân be-yâd-ı lebet Mısır-ı dil pür ez-şehdest

Ki ney-şeker ne-buved bend der-kalem-rev-i mâ

(98b/25-26)

[Gönül ülkesi, senin dudağının anılmasından dolayı balla doldu; şeker kamışı kalem yürütmemize bağ olmadı.]

Aşağıdaki beyitte de şiirdeki mananın kalemden memnun olması kamışın tatlı olmasına bağlanmıştır:

Ey müdebbir ki ez-ney-i kalemet

Kâm-ı ma'nâ zi-şehd memnûn bâd

(53b/10-11)

[Ey tedbirli, mananın muradı kalemin kamışından, baldan memnun olsun.]

Beyit, yazı yazma usullerinden mürekkebe bal ve şeker gibi tatlı maddeler karıştırma âdetini (Derman, 2006, s. 46) akla gelmektedir. Ayrıca beyit, ney müzik aletinin sesinin güzelliği ve tatlılığını da düşündürmektedir.

Kalemin elde edildiği kamışın taze olması ise şiirin daha önce söylenmemiş, yeni, farklı olmasına neden olarak gösterilmiştir:

Şevket be-kef ney-i kalem-i ter-zebân-ı tu

Sebzest ez-yem-i gazel-i âbdâr-ı mâ

(125a/23-24)

[Ey Şevket! Elde senin taze dilinin kaleminin kamışı bizim taze gazelimizin denizinden tazedir.]

Bazen de sevgilinin yüzü kaleme ilham vermiş, ona çeviklik kazandırmıştır:

Neyhâ be-nâhun-ı yed-i beyzâ şikesteest

Kilket be-rûy-ı safha tecellî-nigâr kerd

(63a/1-2)

[Senin kalemin güzel yüzü seyretti; ona kalem yürüttü.]

Hâkim “Nâhûn-ı yed-i beyzâya ney şikestelenmek kalem yürütmekten kinâyedür” (63a/4-5) diyerek beyitte geçen “neyhâ nâhun-ı yed-i beyzâ şikesteest” mısraının ne demek olduğunu açıklamıştır. Böylelikle “Hz. Mûsâ’nın Firavun’a mucize olarak ışıklı görünen eli” (Devellioğlu, 2004, s. 1157) anlamındaki “yed-i beyzâ”nın tırnağını kamışların kırması olarak çevirebileceğimiz cümle, şârihin anlamlandırmasıyla daha anlaşılır hâle gelmiştir.

2.1.4. Etkileyicilik

Mevlânâ, *Mesnevî*’de neye aşk ateşinin düştüğünü, hakikat şarabını aşkın coşturduğunu (Gölpınarlı, 1985, s. 32), bu ateşin düştüğü kişiyi yaktığını, varlığı yok ettiğini belirtmiştir. *Mesnevî*’nin ilk on sekiz beyitinde bu ateşe sahip olmayanların yok olmalarının istenmesi ise o kişilerin gerçek aşka ulaşabilmeleri için edilen bir dua olarak anlaşılmalıdır (Çetinkaya, 2011, s. 74). Şevket’in şiirlerinde de kalemin kamışına düşen aşk ateşi bütün sazlığı yakmaktadır:

Âteş-efşânî-i killem ne-buved imrûzî
În ney ez-şu’le-i âvâz neyistân-râ sûht

(173b/24-25)

[Kalemimin ateş saçması bugün değildir; bu ney avaz ateşinden sazlığı yaktı.]

Sad-neyistân-ı kalem ez-nîm-şerer mî-sûzed
În kadr şu’le-i idrâk çi âteş-figenest

(202/14-15)

[Yüz kalem sazlığı yarım kıvılcımdan yanıyor; bu kadar anlayış ateşi ne ateş yıkıcı/söndürücüdür?]

2.1.5. Arkadaşlık

Ney’in nefesle çalınması divan şiirinde “dem” kelimesiyle “ney” kelimesinin özellikle tevriyeli olarak kullanılmasını sağlamıştır. Hem-dem, hem-nefes vb. kelimelerle ney, yakın arkadaş, dost, sevgili olarak görülmüştür (Çelebioğlu, 1998, s. 567). Ney, Şevket’in şiirlerinde de arkadaşı, sırdaşı olarak geçmektedir. Fani dünyada onun için sadece ney vardır:

Hem-demet çun geşt ma’nâ genc-i fikret pîş-gîr
Bes buved Şevket ney-i killem ez-cihân dem-sâz-ı tu

(353b/11-12)

[Ey Şevket! Senin arkadaşın dünyadan kalem kamışındı; fikrinin hazinesini önde tut, çünkü mana senin arkadaşın oldu]

2.2. Nergis Dalı

Nergis, genellikle divan şiirinde hayrete düşmüş, sarhoş bir göze benzetilmiştir. Ayrıca ona mest, mahmur gibi sıfatların verilmesi bu çiçeğin uyuşturucu özelliği olmasından kaynaklanmıştır (Onay, 2009, s. 353). Şevket’in şiirlerinde ney, nergis çiçeğinin dalı olarak hayal edilmiştir. Böylelikle şair, ney ve nergisin anlam dünyasını “ney-i nergis” tamlamasıyla bir araya getirmiştir:

Şud müddetî ki çun ney-i nergis şükufteest
Çeşmî berây-ı didenet ez-bend bend-i mâ

(121a/15-16)

[Bir göz bir vakit oldu ki boğumlarından senin görmen için nergis kamışı gibi çiçek açmıştır.]
Hâkim “ney-i nergis” ifadesindeki “ney”in nergisin çiçek açan dalı olduğunu açıklamıştır
(121a/18-19).

Bes ki şud bîmârî-i men mâni’-i feryâd-ı men
Çun ney-i nergis girih dârem be-dil âvâz-râ

(123a/14-15)

[Benim hastalığım benim feryadıma o kadar engel oldu ki nergis dalı gibi avazı gönülde bağlarım.]

2.3. Ney/Ok

Tarih öncesi dönemlerden beri savaş ve av aleti olarak kullanılan ok, Eski Mezopotamya ve Anadolu’da gücün sembolüdür. Heredotos, Perslerin kamış oklar kullandıklarına dair önemli bilgiler vermektedir. Topkapı Sarayı Müzesi’nde bulunan “kavs-i saâdet” adlı yay da kamış cinsinden yapılmıştır. Osmanlılarda ise ok gövdelerinin yapımında ahşap veya kamışın tercih edildiği bilinmektedir (Bozkurt, 2007, s. 333-334).

Ok, Şevket’in şiirlerinde de kamıştan yapılmıştır. Âşığın göğsüne saplanan gam okları, öldüğünde mezarından filizlenmektedir. Toprakta biten bu okları Şevket “ney-i tîr” olarak adlandırmıştır:

Şikeste bes ki felek tîr-i gam be-sîne-i men
Neyî ki mî-demed ez-hâk-i men buved ney-i tîr

(29a/22-23)

[Felek gam okunu o kadar göğsüme batırmıştır ki toprağımdan ok kamışı çıkar.]

Hâkim, “ney-i tîr” in bir çeşit kamış olduğunu ve ondan ok yaptıklarını şöyle belirtmiştir: “Ney-i tîr bir güne neydür ki andan nâvek yaparlar meşhûrdur” (29a/26).

2.4. Ney/Mecelis Yeri

Ney’in iç boşluğu ve üflendiğinde içinin havayla dolması bu mekânın uzay boşluğu (Zavotçu, 2009, s. 745), hevâ/dünyaya ait arzular vb. unsurlarla ifade edilmesine neden olmuştur. Şevket’in şiirlerinde ise “ney”in içi adeta çalgıların çalındığı ve köşesinde mehtabın olduğu bir meclis olarak hayal edilmiştir:

Şeb ki ez-hod bord sûyet nâle-i mutrib me-râ
Kûçe-i ney mâh-tâb ez-şu’le-i âvâz dâst

(177a/1-2; 208b/18-19)

[Bir gece ki çalgıcının feryadı beni kendimden geçirip senin tarafına çekti; avazın ateşinden ney köşesinde mehtap vardı.]

2.5. Ney/Derviş-Yıldırım

Şevket’in şiirlerinde genellikle sazlık âlem-i ervâha, buradan koparılan ney de bir dervişe benzetilmiştir. Aşağıdaki beyitte de ney, hem insan boyundaki yıldırıma hem hasırından ağaya kalkan bir dervişe benzetilmiştir:

Tu gûyî zed ‘alem bark ez-neyistân yek-kad-i âdem
Çu in dervîş-i ‘uryân ez-hasîr-i hîş ber-hîzed

(247a/22-23)

[Kamışlıktan bir insan boyu yıldırım meydana çıktı dersin; çünkü bu çıplak derviş kendi hasırından ayağa kalktı.]

2.6. Ney/Bedene ve Bedene Ait Unsurlar

Şekil olarak neyi andıran insan bedeni ve bu bedene ait bazı unsurların Şevket-i Buhârî'nin şiirlerinde ney ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Mesela şu beyitte ney bedene, bedenden çıkan feryat ve inleme ipeğe benzetilmiştir:

Zi-bend bend keşem şîven-i pey-â-pey-râ
Harîr-i nâle metâ'îst bender-i ney-râ

(154a/24-25)

[Boğum boğumdan (bedenimden) birbiri ardınca inleme çekerim; inleme ipeği ney ticarethanesinin malıdır.]

Şiirlerde insan boğazı darlığı ve şekli nedeniyle neye benzetilmiştir. Şevket, insanların boyun eğilecek varlıklar olmadığını anlatmak için bu benzetmeden yararlanmıştır. Kamış, insan boğazına benzediğinden sanki insanlar acımasızca o boğazlardan kendilerine yaygı yapmaktadırlar. Hâkim, aşağıdaki beyiti şerh ederken insan boğazının da boğum boğum olduğunu cümlelerine eklemiştir (29b/20):

Çi güne ferş der-i merdümî tevânem şud
Ki ez-ney-i gülû-yı h'îş mî-konend hasîr

(29b/17-18)

[İnsanlık kapısına nasıl yaygı olabilirim ki kendi boğazı kamışından hasır yapıyorlar.]

Divan şiirinde en fazla karşılaşılan hayaller sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgilidir. Aşağıdaki beyitte de sevgili, ağzında şekerle hayal edilmiş ve boğazı neye benzetilmiştir. Şeker, ise darlıktan bu boğazdan geçememiştir:

Ez-bes şeker be-devr-i dehânet zi-kâr mând
Ez-tengnâ-yı ney ne-tevâned güzâr kerd

(60b/15-16)

[Senin ağzının dönmesinde şeker o kadar işini bıraktı ki neyin darlığından geçemedi.]

“Parmasını çiğneyenin ağzı şeker kamışından tatlı olur” şeklinde çevrilebilecek mısra “Kendi isteyerek yapılan işlerde pişman olursa da bunda başka bir lezzet vardır” anlamına gelmektedir. Bu sözde parmak, kamış olarak düşünülmüştür:

Peşimânî zi-kâr-ı h'îş dâred lezzet-i dîger
Dehân ez-ney-şeker şîrîn buved engüşt-hâyân-râ

(126b/10-11)

[Kendi işinden pişmanlığın başka lezzeti vardır; parmak çiğneyenlerin ağzı şeker kamışından tatlı olur.]

Şekil olarak ve içinin boş olmasıyla kemik de kamışı andırmaktadır. Hüma kuşuna benzeyen sevgilinin kırmızı dudağına ise şeker kamışına benzeyen âşığın kemiği layıktır:

Ba'd ez-fenâ be-kâm-ı hüma üstüh'ân-ı men
Bâşed beyâd-ı la'l-i tu çun ney-şeker lezîz

(254b/31, 255a/1)

[Fenâdan sonra hüma kuşunun muradına benim kemiğim; senin kırmızı dudağına ney-şeker gibi lezzetli olur.]

3. Sonuç

Sonuç olarak, Sebk-i Hindî'nin en önemli temsilcilerinden Şevket-i Buhârî'nin Dîvân'ında ney ve neyin ana vatanı olan sazlık ile ilgili geniş bir benzetme dünyası oluşturulduğu görülmüştür. Sazlık genellikle âlem-i ervâh olarak hayal edilmiştir. Dünyaya bağlanmanın bir yanılgı olduğu da sazlık örneğiyle anlatılmış, şaşkınlık olarak kabul edilmiştir. Şevket'in şiirlerinde sazlık, su kenarlarında bulunmasıyla da şeklen liman ve ticarethaneye benzetilmiştir.

Ortak bir maddeden yapılmaları ve içindeki sırrı anlatma amacını taşımaları gibi nedenlerle en fazla ney ile kalem arasında ilgi kurulmuştur. Kalem kamıştan yapılması, neyin geniş anlam dünyasından yararlanılmasına olanak vermiş, kalem gücü daha etkili anlatılmıştır. Ayrıca kamış kaleme Şevket'in şiirlerinde düzen sağlama, sözün ve aşkın gücüyle yontulma, etkileycilik, tatlı sözler yaratma, arkadaşlık gibi çeşitli roller yüklenmiştir.

“Ney” kelimesi Şevket'in şiirlerinde şaşkın ve sarhoş bakışı andırmasıyla nergisin dalına; kamıştan yapılmasıyla oka; iç boşluğunun bir mekân olarak düşünülmesiyle meclise; tasavvufi tarafla dervişe; şekil yönüyle yıldırıma ve bedene ait unsurlara (beden, boğaz, parmak, kemik) benzetilmiştir.

İncelenen şiirlerde neye dair geniş benzetme dünyasının yanında, bazen Mevlânâ'ya benzer söyleyişlerin yer aldığı fark edilmiştir. Hâkim'in şerh sırasında Mevlânâ'dan, Şevket'in beyitlerine benzer örnekler verdiği de göz önüne alındığında onun Mevlânâ'dan etkilendiği söylenebilir. Ayrıca “ney” kelimesinin geçtiği beyitlerde vatandan ayrılığın ve garipliğinin yoğun şekilde vurgulanması, Şevket-i Buhârî'nin vatan özlemi duyduğunu düşündürmektedir.

4. Kaynakça

- Akalın, Ş. H., Toparlı, R., Argunşah M., Demir N., Gözaydın, N., Özyetgin, M., vd. (2011). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Babacan, İ. (2012). *Klasik Türk Şiirinin Son Baharı Sebk-i Hindî (Hint Üslûbu)*. Ankara: Akçağ.
- Bozkurt, N. (2007). Ok. *İslâm Ansiklopedisi*, TDV, C. 33, s. 333-335.
- Çelebioğlu, Â. (1998). *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: MEB.
- Çetinkaya, Y. (2011). Mevlevilikte Müzik Felsefesi: *Mesnevî*'de Aşk, Mûsikî, Ney. *İnsan ve Toplum*, C. 1, S. 2, s. 57-81.
- Çetinkaya, Y. (2019). Mevlevî Düşüncesinde Ney ve İnsân-ı Kâmil Sembolizmi. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 7 (1), s. 1979-1992.
- Derman, M. U. (2006). Mürekkebe. *İslâm Ansiklopedisi*, TDV, C. 32, s. 46-47.
- Devellioğlu, F. (2004). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Gölpınarlı, A. (1985). *Mesnevî Tercemesi ve Şerhi*, C. 1, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Güngör, T. (2014). *Vak'anüvîs Hâkim Efendi Tarihi (Metin-Tahlil)*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

- Gürer, A. (2000). Şeyh Gâlib'in şiirlerinde bir anlatım özelliği. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, XVIII/1, 99-108.
- İsen, M., Macit, M., Horata, O., Kılıç, F. ve Aksoyak, İ. H. (Ed.). (2002). *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker.
- Kanar, M. (2000). Kanar Farsça-Türkçe Sözlük, İstanbul: Deniz Kitabevi.
- Karga Göllü, B. (2018). *Hâkim'in Şerh-i Dîvân-ı Şevket'i (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, Adana.
- Koca, F. (2002). Ney'in Tarihi Gelişimi ve Dini Mûsikimizdeki Yeri. *Dini Araştırmalar*, C. 4, S. 181-196.
- Milani, A. (1960-61). *Şevket-i Buhari ve Onun Üslubunun Türk Edebiyatına Tesiri*. İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Milâni, A. (1961). *Şevket-i Buhârî Hayatı ve Divan'ından Seçmeler*. İstanbul: Küçükaydın Matbaası.
- Muallim Naci (1987). *Lugat-ı Naci*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Murâdî, H. P. (1390). *Ber-resî-i 'avâmil-i İbhâm der-Dîvân-ı Şevket-i Buhârî*. Dânişgâh-ı Tahran, Dânişgede-i Edebiyyât u 'Ulûm-ı İnsânî, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tahran.
- Onay, A. T. (2009). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, haz.: Cemal Kurnaz, İstanbul: H Yayınları,
- Özcan, N. (2011) Tekke Mûsikisi. *İslâm Ansiklopedisi*, C. 40, s. 384-385, İstanbul: TDV.
- Öztekin, M. B. (2007). *Fuzûlî ve Şeyh Gâlib Divanlarında Ney Metaforu*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2007.
- Pakalın, M. Z. (1971), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. C. II, İstanbul: MEB.
- Parlatır, İ. (2011). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Poyraz, Y. (2008). *Seyyid Mehmed Efendi (Hâkim) Yaşamı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı Üzerine Bir Araştırma (İnceleme Metin)*. Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun.
- Sefercioğlu, M. N. (2017). *Dîvan Şiiri İncelemeleri ve Hocam Âmil Çelebioğlu İçin Yazdıklarım*. İstanbul: Hiperyayın.
- Serin, M. (1982). *Hat San'atımız, Tarihçesi-Malzeme ve Âletler-Meşkler*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Şafak, T. (1386). *Tashîh-i İntikâdî-i Dîvân-ı Şevket-i Buhârî*, Dânişgâh-ı Tahran, Dânişgede-i Edebiyyât u 'Ulûm-ı İnsânî, Pâyân-nâme-i Doktora, Tahran.
- Şemîsâ, S. (1382). *Dîvân-ı Şevket-i Buhârî*. Tahran.
- Şemseddin Sami (2006). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları,
- Türkel Oter, S. ve Yıldırım, A. (2010). Şeyh Gâlib'in bestelenmiş şiirlerinde usûl vezin ilişkisi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 27, 211-247.
- Uygun, M. N. (2007). Ney. *İslâm Ansiklopedisi*, TDV, C.33, s. 68-69.

Zavotçu, G. (2009). Ney'in Öyküsü ve Dîvân Şiirinde İşleniş. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.: 39, Erzurum, s. 719-751.

